

Namusa ve Namus Adına Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeklerinin Öğrenci Örneklemiyle Geliştirilmesi

Ruşen Işık
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Nuray Sakallı-Uğurlu
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de kadının namusuna ve namus uğruna kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumları ölçebilecek iki ayrı ölçme aracı geliştirmektir: Namusa ilişkin Tutumlar Ölçeği (NTÖ) ve Namus adına Kadına Uygulanan Şiddete yönelik Tutumlar Ölçeği (NKUŞTÖ). Bu araştırmaya 180 kadın ve 166 erkek olmak üzere toplam 351 Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi lisans öğrencileri katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.30 ($S = 2.36$) yıl olarak bulunmuştur. Çalışmanın amacına uygun olarak namus konusunda yapılan çalışmalar ve özellikle Türkiye’deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri adlı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı raporundan yararlanılarak her iki ölçek için madde havuzları oluşturulmuştur. Ölçeklerin geçerliklerini test etmek için faktör analizi, madde-toplam korelasyonları ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca, cinsiyet değişkeni açısından gruplar arası ayrışma analizi yapılmıştır. Bu analizler sonucunda hem NTÖ’nün hem de NKUŞTÖ’nün yeterli düzeyde geçerliğe sahip olduğu bulunmuştur. Güvenirlik için ise, iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. NTÖ’nün iç tutarlık güvenirlilik katsayısı .94 değerinde iken, NKUŞTÖ’nün iç tutarlık katsayısı .91 değerinde bulunmuştur. Sonuç olarak, yeni geliştirilen her iki ölçeğinde öğrenci örnekleminde namusun algılanışını ve namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumları ölçebilecek geçerlik ve güvenirliliğe sahip olduğu gösterilmiştir.

Anahtar kelimeler: Tutum ölçümü, namusun algılanışı, kadına karşı şiddet, namus cinayetleri, geçerlik, güvenirlilik

Abstract

The purpose of the present study was to develop two separate assessment devices to measure attitudes toward women honor and attitudes toward violence that women are exposed to in the name of protecting honor in Turkey: Attitudes toward Honor Scale (AHS) and Attitudes toward Violence against Women for Protecting Honor Scale (AVWPHS). 180 female and 166 male undergraduate students from Ankara University, Gazi University and Middle East Technical University participated in the study. The mean age of the participants was 21.30 ($SD = 2.36$). In accordance with the aim of the study, two item pools were formed making use of the studies conducted on the concept of honor and especially the report of United Nations Development Program named The Dynamics of Honor Killings in Turkey. In order to test the validity of the scales factor analysis, item-total correlation and confirmatory factor analysis were performed. It was found that both AHS and AVWPHS had acceptable validity. For reliability, Cronbach Alphas were computed. Whereas Cronbach Alpha for AHS was .94, it was .91 for AVWPHS. As a conclusion, it was shown that both of the newly developed scales had acceptable validity and reliability levels to measure understanding of honor and attitudes toward violence against women for protecting honor among student sample.

Key words: Attitude measurement, perception of honor, violence against women, honor killings, validity, reliability

“Namus” Türkiye toplumunda yaşamsal değere sahip önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Ergil, 1980; Koçtürk, 1992; Sev’er ve Yurdakul, 2001). Namus, bireylerin yaşam nedeni olabilmekte ve bu uğurda canlar alınabilmektedir. Neredeyse her gün günlük gazetelerde namus adına kadına uygulanan şiddetle ilgili haberler yer almaktadır. Birçok kadının yaşamını ve yaşam biçimini etkileyen namus konusunda antropoloji (örn., Pina-Cabral, 1989), sosyoloji (örn., Okyay, 2007) ve kadın çalışmaları (örn., Kandemir, 2000) gibi çeşitli alanlarda araştırmalar mevcut olmasına rağmen sosyal psikoloji alanından araştırmacıların bu konuya eğilmedikleri gözlenmektedir. Sosyal psikoloji alanında namus konusunda araştırma yapmak isteyen araştırmacıların kullanabilecekleri düşünülerek bu makalenin amacı Türkiye’de namusa ve namus uğruna kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumların ölçülebileceği iki ayrı ölçme aracı geliştirmektir. Bu sayede namus konusunda çalışmak isteyen araştırmacıların kullanabilecekleri iki ayrı ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması bu makalenin içeriğini oluşturmaktadır.

Genel olarak namus bir ailenin ya da bir bireyin sosyal itibarı ile ilintili olarak ahlaki bütünlüğü içerse (Sev’er ve Yurdakul, 2001) ve farklı anlamlar taşıyabilse de namus kültürüne sahip Türkiye’de genellikle namus cinsel saflık ile eş değer tutulmaktadır (Hasan, 2003; Tezcan, 1999). Kadının cinselliği olarak ele alınabilecek davranış repertuarları ise sadece cinsel birleşme değil giyiniş tarzı, karşı cinsle el ele tutuşma, radyoda bir erkek için şarkı isteme, öpüşme ve flörtleşme gibi çok çeşitli davranışları içerebilmektedir (Arın, 2001).

Kadın, cinsel davranışlarını kontrol ederek sadece kendi namusu hakkında değil ailesinin namusu ve şerefi hakkında da topluma bilgi vermektedir. Diğer bir deyişle, bir ailenin ya da erkeğin namusu aile içindeki kadınların cinsel içerikli davranışları ile oldukça ilintili olarak algılanmaktadır. Bu durumda bir kadın kendi namusunu korur iken ailesinin namusuna da halel getirmemeye çabalamaktadır. Kısacası, namus kavramı kadının cinselliği kontrol altında tutulmaya çalışılarak anlamlandırılmaktadır (Koçtürk, 1992; Tezcan, 1999; Türkiye’de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri, 2005).

Kadının evlenmeden önceki yükümlülüğü herhangi bir cinsel içerikli davranışta bulunmamak iken, kadın evlendikten sonra cinselliğini yalnızca kocasına sunmakla yükümlüdür. Diğer cinsel içerikli ilişkilerin tümü namusun kirlenmesi anlamına gelmektedir (Tezcan, 1999). Hatta küçük ve kapalı toplumlarda kadının “saflığı” o kadar kırılgandır ki radyoda aşk şarkısı istemek ve çarşıda yalnız başına dolaşmak gibi davranışlarla dahi kırılabilir (Arın, 2001). Böyle bir durumda kirlenen yalnızca kadının değil,

ailenin erkek üyelerinin ve tüm ailenin namusudur. Namusa helal getirmiş bir kadının ailesi toplum içinde küçük düşülebilmekte ve utanç içinde yaşadıkları düşünülebilmektedir. Dolayısıyla, namusun korunması adına kadına ve erkeğe düşen görevler farklıdır; “namuslu” kadın cinsel saflığını korurken “namuslu” erkek kadın akrabalarının cinsel saflığını korur ve diğer erkeklerin “namusuna el uzatmaz” (Pervizat, 2005). Koçtürk’e göre (1992) erkekleri kadınların “namus”unu korumak ile sorumlu tutan namus etiğinin altında yatan inanç, ataeril sistem içinde iffetlerini korumaları konusunda kadınlara güvenilemeyeceği inancıdır. Bu anlayışla, özellikle namusa daha fazla önem verilen erkek egemen toplumlarda kadınların sosyal ilişkileri kısıtlanarak ailenin namusunun korunmaya çalışıldığı görülebilmektedir (UNDP, 2005).

Türkiye’de namusa ilişkin yapılan betimsel çalışmalar incelendiğinde hem öğrenci hem de öğrenci olmayan örneklemelerin kullanılarak neyin namus olarak algılandığı konusuna değinildiği görülmektedir. Çok yakın bir tarihte Okyay (2007) ODTÜ öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada öğrencilerin % 42.5’inin kadınların evlenene kadar bakire kalmaları gerektiği fikri ile hemfikir olduğunu bulmuştur. Bu öğrencilerin % 26’sı kadınların namusunun cinsel davranışlarla ilintili olduğunu söylemektedir. Benzer şekilde, diğer bir çalışmada ODTÜ öğrencilerinin % 32’si bakirelik ile namusu ilişkilendirmektedir (Vargün, 2002). Öğrenci olmayan örneklemeler açısından bakıldığında, Sır (2005) tarafından Diyarbakır ilinde yapılan bir çalışmada katılımcıların % 32.9’u namusu “kadın, bacım, anam ve ailem” şeklinde tanımlamıştır. Namussuzluğu ise aldatma (% 48.5), kadının kocasını aldatması (% 12) ve bakireliği kaybetme (%10) olarak tanımlamışlardır.

Namusa ilişkin tutumların yanı sıra Türkiye’de önemli bir sorun olan namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumların incelenmesi de bu makalenin amaçlarındandır. Kadının herhangi bir davranışı kendisinin veya ailesinin namusuna zarar getirirse birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de kadın çeşitli şekillerde cezalandırılmaktadır. Bu cezalar sözel veya fiziksel olabilmektedir. Fiziksel cezalar bir uzvun kesilmesinden kadının öldürülmesi ya da intihara zorlanmasına kadar varmaktadır (UNDP, 2005). Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun yürüttüğü bir araştırmaya göre dünyada her yıl beş binden fazla kadın namusa bağlı nedenlerle öldürülmektedir (UNFPA, 2000). Türkiye’de ise, Emniyet Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı bir rapora göre 2000 ile 2005 yılları arasında 1091 töre ve namus vaka kaydedilirken bunların 322’sini namus adına işlenen cinayetler oluşturmaktadır (“Emniyet Genel Müdürlüğü”, tarih yok).

Sosyal psikoloji alanında doğrudan namus ve

namus adına kadına uygulanan şiddet konusunda çalışmalara rastlanmamaktadır. Ancak, kadının evlilik öncesi cinselliğine ilişkin tutumlar (örn., Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003) ve evlilikte kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumlar (örn., Sakallı, 2001; Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003) gibi bazı ilgili çalışmaların olduğu görülmektedir. 1990 ve 2000’li yıllarda yapılan bazı çalışmalarda kadının evlilik öncesi cinsellik yaşamasına toleransın arttığı (Erkmen, Dilbaz, Seber, Kaptanoğlu ve Tekin, 1990; Sakallı, Karakurt ve Uğurlu, 2001; Ulu ve Uğurlu, 1999), kadınların evlilik öncesi cinselliğine ilişkin tutumlar konusunda erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha olumsuz oldukları (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003; Sakallı ve ark., 2001) ve erkek katılımcıların bakire bir kızla evlenmek isteme ortalamalarının 6 noktalı bir derecelemede 3.10 olduğu görülmektedir (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003).

Ayrıca, Sakallı-Uğurlu ve Glick (2003) evlilik öncesi cinselliğe ilişkin tutumlar ve erkeklerin bakire olmayan bir kızla evlenme gönüllülüğü konusunda iki ölçeği çalışmalarında kullanmışlardır. Evlilik öncesi cinselliğe ilişkin tutumlar ölçeğinin bir maddesinde (“Evlilik öncesi cinsel ilişkiye girmiş bir kızın namuslu olduğunu düşünmüyorum”) namus geçse bile bu ölçek doğrudan namusun algılanışı ve namusa ilişkin tutumlar ile ilgili değildir. Benzer bir şekilde, Sakallı (2001) eş dövmeye ilişkin tutumlar ölçeğini kullanmıştır ancak bu ölçekte hangi durumlarda kadının dayacağı hakettiğinin düşünüldüğü konusu sorgulanmaktadır ve doğrudan namus konusu ile ilintili değildir.

Bu açıdan sosyal psikoloji alanında Türk insanının namusuna ilişkin tutumları ile namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumlarının ölçülebilmesi için ölçekler geliştirmeye ihtiyaç olduğu gözlenmiştir. Namus ile ilintili olan çalışmalardan anlaşıldığı kadarıyla araştırmacılar geçerliği ve güvenilirliği test edilmiş herhangi bir tutum ölçeği geliştirmemişlerdir. Bu nedenle bu makalenin amacı yukarıda ele alınan namus açıklamalarıyla tutarlı olarak namusa ilişkin tutumlar ile namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumların ölçülebileceği iki ayrı araç geliştirmektir.

Yöntem

Katılımcılar ve İşlem

Bu çalışmaya 180 kadın ve 166 erkek olmak üzere toplam 351 Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi lisans öğrencileri katılmıştır. 5 katılımcı cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 21.30 yıldır ($S = 2.36$). Erkek katılımcıların yaş ortalaması 21.65 ($S = 2.30$) iken, kadın katılımcıların yaş ortalaması 20.98’dir ($S = 2.37$). Erkek katılımcıların 89’u cinsel ilişki

deneyimi olduğunu 69’u ise olmadığını belirtirken, kadın katılımcıların 48’i cinsel ilişki deneyimi olduğunu, 130’u ise cinsel ilişki yaşamadığını belirtmiştir.

Tüm katılımcılar, ölçekleri sınıf ortamında veya kampus içinde gönüllü olarak doldurmuşlardır. Katılımcılara, verilen ölçekleri doldurduktan sonra katıldıkları araştırma hakkında kısa bir açıklama yapılmış ve ayrıntılı bilgi için araştırmacılara yönlendirilmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğuna ölçekleri doldurdıkları için aldıkları derste ekstra puan verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Namusa ilişkin Tutumlar Ölçeği (NTÖ). Bu çalışmanın amacına uygun olarak namus konusunda yapılan çalışmalar ve özellikle Türkiye’deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri adlı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı raporundan yararlanılarak bir madde havuzu oluşturulmuştur. Namusun bakirelik, evlilik dışı cinsellik, kadın özgürlüğünün sınırlandırılması, kadının kontrol altında tutulması, kadın namusunun erkek namusuyla ilintisi, bekaretin kadınlarla ilişkilendirilmesi, kadın namusunun erkek akrabalar tarafından korunması ve namusun toplum yapısı ile ilgisi gibi çeşitli konuları kapsayacak şekilde 37 madde oluşturulmuştur. Cümle düzgünlüğü, anlam bütünlüğü, maddelerin tek anlam içermesi, madde uzunluğu, olumlu-olumsuz madde sayısı ve kapsam geçerliği düşünülerek tüm maddeler üzerinde çalışılmıştır. Bu 37 madde ile toplanan verilerle yapılan analizler sonucunda (bulgular kısmında bu analizler verilmektedir) NTÖ’nin en son halinde 14 madde olması uygun bulunmuştur.

Katılımcılardan her bir madde ile ne derecede hemfikir olduklarını 6 dereceli Likert tipindeki ölçekte belirtmeleri istenmiştir. Bu ölçekte 1 “hiç katılmıyorum”, 6 ise “çok katılıyorum” anlamındadır. Ölçekte orta nokta bulunmamaktadır. Katılımcıların katılmıyorum ya da katılıyorum derecelemelerinden birini seçmeleri sağlanmıştır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar kadın namusunun, bakirelik-kadının cinsel davranışlarıyla, kadının aile üyeleri tarafından denetlenmesiyle ve aile namusuyla ilişkilendirildiğini göstermektedir. Kısacası, NTÖ’den yüksek puan almak Türkiye’deki namus kavramına ilişkin olumlu tutumları yansıtmaktadır.

Namus adına Kadına Uygulanan Şiddete yönelik Tutumlar Ölçeği (NKUŞTÖ). Bu ölçeğin amacı namus adına kadına uygulanan sözel ve fiziksel şiddet yanı sıra namus cinayetleri hakkında tutumların belirlenmesidir. Bu konuda maddelerin yazılabilmesi için yine literatür bilgisi ve araştırma raporları kullanılmıştır. Namusun korunması adına sözel şiddetin ya da fiziksel şiddetin uygulanabilirliği, namus cinayetlerinin haklılık

payları ve toplumsal düzeni korumak için kadının cezalandırması gibi çeşitli konuları kapsayan 30 madde oluşturulmuştur. Bu maddelerin üzerinde çalışılarak tek anlamlılık, içerik bütünlüğü, cümle düzgünlüğü-uzunluğu, olumlu ve olumsuz madde sayısı gibi çeşitli kuralların sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiştir. Bu 30 madde ile toplanan verilerle yapılan analizler sonucunda (bulgular kısmında bu analizler verilmektedir) NKUŞTÖ'nün en son halinde 14 madde olması uygun bulunmuştur.

Katılımcılardan her bir madde ile ne derecede hemfikir olduklarını 6 dereceli Likert tipindeki ölçekte belirtmeleri istenmiştir. Bu ölçekte 1 "hiç katılmıyorum", 6 ise "çok katılıyorum" anlamındadır. Ölçekte orta nokta bulunmamaktadır. Katılımcılar katılmıyorum ya da katılıyorum derecelemelerinden birini seçmeleri sağlanmıştır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin olumlu tutumu yansıtmaktadır.

Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği. Bu ölçek, Sakallı-Uğurlu ve Glick (2003) tarafından evlilik dışında cinsel ilişki yaşayan kadınlara yönelik tutumları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada faktör analizi sonucu bir faktör bulunmuş ve bu faktör toplam varyansın % 78.09'unu açıklamıştır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı ise .97 olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada katılımcılardan her bir madde ile ne derecede hemfikir olduklarını 6 dereceli Likert tipindeki ölçekte belirtmeleri istenmiştir. Bu ölçekte 1 "hiç katılmıyorum", 6 ise "çok katılıyorum" anlamındadır. Bu ölçekte puan artışı evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunan kadına ilişkin olumsuz tutumu yansıtmaktadır. Bu çalışma için toplanan verilerle yapılan faktör analizinde Sakallı-Uğurlu ve Glick (2003) ile tutarlı olarak tek faktörlü bir yapı bulunmuştur. Bu faktör varyansın % 79.76'sını açıklamaktadır. Benzer şekilde, Cronbach alfa katsayısı da .97 olarak bulunmuştur.

Demografik Bilgi Formu. Katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi sorunların yanı sıra cinsel ilişki deneyimi olup olmadığı sorulmuştur.

Bulgular

Namusa İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin (NTÖ) Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları

Madde-Toplam Korelasyonları. Madde-toplam korelasyonu, bir maddenin testin tümünün ölçtüğü özelliği ölçüp ölçmediğinin bir göstergesidir. Maddelerin ölçek puanıyla yüksek korelasyonlara sahip olması aynı boyutta ölçme yaptıklarını göstermektedir (Tezbaşaran, 1997). Bulgulara göre, maddeler ile faktör

toplamı arasındaki korelasyonlar .59 ile .80 arasında bulunmuştur. Madde-toplam korelasyonunun en az .30 üzerinde olması beklentisine (Kline, 2000) göre bu çalışmada bulunan korelasyon katsayıları madde analizi sürecinde kabul edilen düzeydedir. Diğer bir deyişle, elde edilen katsayılar söz konusu ölçülen yapının öngörüldüğü gibi homojen olduğunu kanıtlamaktadır ve geçerliğinin olduğuna işaret etmektedir (Erkuş, 2003).

Faktör Yapısı. NTÖ'nün yapı ve kapsam geçerliğini incelemek amacı ile betimleyici faktör analizi uygulanmıştır. Otuz yedi maddelik ölçek ile yapılan ilk faktör analizi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett test incelenmiştir. KMO katsayısı .60'dan yüksek olduğu (.95) ve Barlett testi sonucu 3994.778 ($p < .000$) anlamlı çıktığından faktör analizi yapılabildiğinde bir sorun olmadığı kararına varılmıştır (Pallant, 2006). İlk analizlerde ortaya çıkan birer maddelik faktörler, ortak faktör yükleri, özdeğerleri değerlendirilerek yapılan faktör analizi tekrarları sonucunda tek faktörlü bir yapının namusa ilişkin tutumları açıklayabileceği görülmüştür. Yapılan bu son faktör analizi sonucunda oluşan tek faktörlü yapı toplam varyasyonun % 56.53'ünü açıklamaktadır (Özdeğer = 7.91). Bu tek faktörlü yapının namusun bekaret, evlilik dışı cinsellik, toplumsal yapı, erkek namusunun kadın namusuyla ilişkili oluşu, ailenin kadın namusunu denetlemesi, kadınların özgürlüğünün sınırlandırılması ile ilintili olduğunu içeren maddeleri bünyesinde toplamaktadır. Tablo 1'de elde edilen tek faktörün maddeleri, özdeğeri, açıkladığı varyans, madde-toplam korelasyonları ve Cronbach Alfa içtutarlık katsayısı verilmektedir. Tablo 1'de görüldüğü gibi, faktör yükleri .65 ile .84 arasında değişmektedir ve 6 madde ters yönlü olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, yapılan bu faktör analizi gözlenen maddelerin altta yatan yapıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bilgiler hem yapı hem de kapsam geçerliği hakkında bir gösterge olarak ele alınmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi. NTÖ'nün açıklayıcı faktör analizi sonuçlarının gösterdiği tek faktör yapısını doğrulamak amacıyla katılımcılardan elde edilen verilerin kovaryans matrisi kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. LISREL 8.30 programı kullanılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indeksi sonuçlarının model için iyi destek sağlamadığı görülmüştür [$\chi^2(77, N = 351) = 369.18, p < .001, RMSEA = .104, GFI = .869, AGFI = .821, CFI = .97, NNFI = .965$]. Modifikasyon indeksleri 2 ayrı madde çiftinin hata kovaryanslarının birbirlerine bağlanmasının model uyumunu artıracağını önermiştir. Bu madde çiftleri, "evlilik öncesi cinsel ilişkiye girmenin kadının namusu ile ilişkili olmadığını düşünüyorum" ve "bence bekaret kadının namusunun

simgesi değildir” ile “kadınların cinsel hayatlarının aileleri tarafından takip edilmesinin kadınların hatalar yapıp namuslarını kirletmelerini önleyebileceği kanısındayım” ve “bir kadının namusunun ailesi tarafından korunması gerektiğini düşünüyorum”dur. Bu madde çiftlerinin anlamsal olarak birbirleriyle yakından ilişkili olduğu görüldüğünden modifikasyon indeksleri verileri doğrultusunda önerilen modifikasyonlar yapılmış ve model için destek sağlandığı görülmüştür [$\chi^2(75, N = 351) = 273.61, p < .001, RMSEA = .087, GFI = .90, AGFI = .859, CFI = .937, NNFI = .923$]. Madde yükleri .30 ile .62 arasında bulunmuştur.

NTÖ ile Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği Arasındaki İlişki. NTÖ'nün yapı geçerliğini daha detaylı test etmek için Sakallı-Uğurlu ve Glick (2003) tarafından geliştirilmiş olan Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği de katılımcılara verilmiştir. Bu iki ölçek arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyonun olduğu bulunmuştur ($r = .85, p < .01$). Bu bulgu katılımcıların benzer tutumları ölçmeyi amaçlayan maddelere paralel tepkiler verdiklerini göstermektedir.

Gruplararası Ayrışma. NTÖ'nün geçerliğini test etmek için diğer bir yol olarak gruplar arası ayrışma yöntemi kullanılmıştır. Ele alınan ölçek konusunun cinsiyet ile bağlantılı olması nedeniyle Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği ortak değişken (covariate) olarak ele alınarak NTÖ için cinsiyet farkına bakılmıştır. Evlilik öncesi cinsellik (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003) ve aile içinde kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumlar (Sakallı, 2001) konularında cinsiyet farkı bulunduğundan bu ölçekle de cinsiyetin farklı sonuçlar doğurabileceği beklenmiştir. Bu beklenti doğrultusunda kadın ve erkek katılımcıların karşılaştırılması için yapılan ANCOVA sonuçları kadın katılımcıların ($Ort. = 1.99, S = .92$) erkek katılımcılardan ($Ort. = 3.02, S = 1.30$) daha düşük puanlar aldığını göstermiştir ($F_{1,345} = 48.11, \eta^2 = .12, p < .001$).

Güvenirlilik. NTÖ'nün güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ile irdelenmiş ve .94 olarak bulunmuştur. Güvenirlilik katsayısının .70 üzerinde olması gerektiği bilgisine (Kline, 2000) göre, NTÖ'nün iç tutarlık açısından mükemmel bir değere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 1. NTÖ'deki Maddeler, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Özdeğer, Faktör Yükleri, Madde-Toplam Korelasyonları ve Cronbach Alfa Katsayısı

	Faktör Yükleri	Madde-Toplam Korelasyonları
Bir kadının evlilik dışında cinsel ilişkiye girmesinin “namusunun kirlenmesi” ile eş değer olduğunu düşünüyorum.	.84	.80
Evlilik öncesi cinsel ilişkiye girmenin kadının namusu ile ilişkili olmadığını düşünüyorum.*	-.83	.79
Toplum içinde zor duruma düşmemek için ailelerin kadınlarının namusunu korumaları gerektiğine inanıyorum.	.82	.79
Kadının namusu, erkek ya da aile ile ilgili bir şey değildir, bu sadece kadını ilgilendirir.*	-.79	.74
Kadınların cinsel hayatlarının aileleri tarafından takip edilmesinin kadınların hatalar yapıp namuslarını kirletmelerini önleyebileceği kanısındayım.	.78	.75
Bence bekaret kadının namusunun simgesi değildir.*	-.77	.73
Bir kadının namusunun ailesi tarafından korunması gerektiğini düşünüyorum	.75	.71
Kadının namusunu koruyamaması ailesi için toplum içinde yüz kızartıcı bir durumdur.	.75	.70
Namus kavramının kadın özgürlüğünü sınırladığına inanıyorum.*	-.74	.70
Kadını kontrol etmek için “namus”un kullanılmasının gerekli olduğunu düşünüyorum.	.73	.68
Kadınların cinsel ilişkilerini kısıtlamak amacıyla namus olgusunun kadınla bağdaştırılması fikrini benimsiyorum.	.70	.64
Kadının namusunun babasının veya erkek kardeşlerinin sorumluluğunda olmasını mantıksız buluyorum.*	-.68	.64
Erkeğin namusunun kızlarının ve eşlerinin namusuyla ilişkili olmasını doğru buluyorum.	.67	.62
Bekarete bağlı olarak kadının namusuna verilen değer nedeniyle kadınların ezildiği görüşündeyim.*	-.65	.59

(Açıklanan varyans = 56.53%; Özdeğer = 7.91; $\alpha = .94$)

* Ters yönlü maddeler

Not. Madde-toplam korelasyonları ters yönlü maddeler ters çevirilerek kodlandıktan sonra hesaplandığından dolayı negatif değer gözükmemektedir.

Tablo 2. NKUŞTÖ'deki Maddeler, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Özdeğer, Faktör Yükleri, Madde-Toplam Korelasyonları ve Cronbach Alfa Katsayısı

	Faktör Yükleri	Madde-Toplam Korelasyonları
Namusun korunması için gerekirse kadına sözel şiddet uygulanabilir.	.75	.70
Namusu kirlenmiş bir kadın ailenin şerefine korunması adına öldürülmelidir.	.75	.67
Namus cinayetlerinin toplumsal bir terbiye aracı olarak işlevsel olabileceğini düşünüyorum.	.75	.67
Namusu neden göstererek kadınlara zarar verenleri kınıyorum.*	-.74	.68
Toplumsal kurallara aykırı davranan kadınların toplum veya ailesi tarafından cezalandırılmasını haklı buluyorum.	.74	.69
Erkek akrabaların "namus" adına kadına şiddet uygulaması beni rahatsız eder.*	-.73	.67
Namus adına işlenmiş cinayetlerde haklılık payı olduğuna inanıyorum.	-.71	.64
Namusun temizlenmesi için kadının öldürülmesine karşı değilim.	.69	.61
Ne yapmış olursa olsun namus adına bir kadının şiddete maruz kalmaması gerektiğini düşünüyorum.*	-.68	.61
"Namus" adı altında kadınlara şiddet uygulanmasına karşıyım.*	-.64	.58
Akrabaların/ailenin kadın namusuyla ilgili cezalar vermelerine kızıyorum.*	-.63	.58
"Namus" uğruna kadınların öldürülmesine karşıyım.*	-.62	.55
Başına ne gelmiş olursa olsun namusunu koruyamamış olan kadınların kınanması gerektiğini düşünüyorum.	.61	.55
Toplumsal düzenin korunması için toplumsal kurallara uymayan kadınların cezalandırılması gerektiğine inanıyorum.	.61	.55

(Açıklanan varyans = 47.45 %; Özdeğer = 6.64; $\alpha = .91$)

* Ters yönlü maddeler

Not. Madde-toplam korelasyonları ters yönlü maddeler ters çevirilerek kodlandıktan sonra hesaplandığından dolayı negatif değer gözükmemektedir.

Namus adına Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin (NKUŞTÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Madde-Toplam Korelasyonları. NKUŞTÖ için maddeler ile faktör toplamı arasındaki korelasyonlar .54 ile .70 arasında bulunmuştur. Bulunan korelasyon katsayıları madde analizi sürecinde kabul edilen düzeydedir ve söz konusu ölçülen yapının öngörüldüğü gibi homojen olduğunu kanıtlamaktadır.

Faktör Yapısı. NKUŞTÖ'nün yapı ve kapsam geçerliğini incelemek amacı ile varimax rotasyonlu faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett test incelenmiştir. KMO katsayısı .6'dan yüksek olduğu (.91) ve Barlett testi sonucu 3779.783 ($p < .000$) anlamlı çıktığından faktör analizi yapılabilmesinde bir sorun olmadığı kararına varılmıştır (Pallant, 2006). İlk analizlerde ortaya çıkan birer maddelik faktörler, ortak faktör yükleri, özdeğerleri değerlendirilerek yapılan faktör analizi tekrarları sonucunda tek faktörlü bir yapının namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumları açıklayabileceği görülmüştür. Bu faktör analizi sonucunda oluşan tek faktörlü yapının toplam

varyasyonun % 47.45'ini açıklamaktadır. Tablo 2'de ölçek maddeleri, faktör yükleri, özdeğeri, açıkladığı varyans, madde-toplam korelasyonları ve Cronbach Alfa içtutarlık katsayısı verilmektedir. Tablo 2'de görüldüğü gibi, faktör yükleri .60 ile .75 arasında değişmektedir ve 7 madde ters yönlü olarak kodlanmıştır. Yapılan bu faktör analizi gözlenen maddelerin alta yatan yapıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bilgiler hem yapı hem de kapsam geçerliği hakkında bir gösterge olarak ele alınmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi. NKUŞTÖ'nün açıklayıcı faktör analizi sonuçlarının gösterdiği tek faktör yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indeksi sonuçları model için sınırdan destek sağlamıştır [$\chi^2(77, N = 351) = 471.18, p < .001, RMSEA = .12, GFI = .84, AGFI = .78, CFI = .94, NNFI = .93$]. Modifikasyon indeksleri 2 ayrı madde çiftinin hata kovaryanslarının birbirlerine bağlanmasının modelin veriye uyumunu artıracaklarını önermiştir ve bu madde çiftlerinin anlamsal olarak birbirlerine yakınlıkları de göz önünde bulundurularak önerilen modifikasyonlar yapılmıştır. Bu madde çiftleri; "namusu kirlenmiş bir kadın ailenin şerefine

korunması adına öldürülmelidir” ve “namus cinayetlerinin toplumsal bir terbiye aracı olarak işlevsel olabileceğini düşünüyorum” ile “toplumsal düzenin korunması için toplumsal kurallara uymayan kadınların cezalandırılması gerektiğine inanıyorum” ve “toplumsal kurallara aykırı davranan kadınların toplum veya ailesi tarafından cezalandırılmasını haklı buluyorum”. Modifikasyonlar sonucunda elde edilen uyum indeks değerlerinin model için destek sağladığı görülmüştür [$\chi^2(75, N = 351) = 332.99, p < .001, RMSEA = .10, GFI = .88, AGFI = .83, CFI = .96, NNFI = .95$]. Madde yükleri .56 ile .73 arasında değişmektedir.

NKUŞTÖ ile Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği Arasındaki İlişki. Geçerliliği test etmek amacıyla NKUŞTÖ'nün Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003) ile ilişkisi irdelenmiştir. Bu iki ölçek arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyonun olduğu bulunmuştur ($r = .59, p < .01$). Bu bulgu da benzer tutumları ölçmeyi amaçlayan maddelere paralel tepkilerin verildiğini göstermektedir.

Gruplararası Ayrışma. NKUŞTÖ içinde gruplar arası ayrışma yöntemi kullanılarak geçerlik bilgisinin artırılması amaçlanmıştır. NKUŞTÖ'nin cinsiyet ile doğrudan bağlantılı olduğu düşünülerek Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği ortak değişken olarak ele alınarak NKUŞTÖ için cinsiyet farkına bakılmıştır. Yapılan ANCOVA bulguları kadın katılımcıların ($Ort. = 1.38, S = .51$) erkek katılımcılardan ($Ort. = 2.01, S = 1.00$) daha düşük puanlar aldığını göstermiştir ($F_{1,343} = 31.65, \eta^2 = .09, p < .001$).

Güvenirlilik. NKUŞTÖ'nün güvenirliliğini irdelemek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Güvenirlilik katsayısının .90 üstü olması oldukça iyi şekilde değerlendirildiği (George ve Mallery, 2003) için NKUŞTÖ'nün iç tutarlık katsayısı açısından mükemmel bir değere sahip olduğu görülmektedir.

NTÖ ile NKUŞTÖ Arasındaki İlişki. Yeni geliştirilen NTÖ ve NKUŞTÖ arasındaki ilişki derecesini bulmak amacıyla korelasyon hesaplanmıştır. İki ölçek arasındaki korelasyon katsayısının .73 değerinde olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre, namusun kadının bakireliği ile eşleştirilmesi, ailenin kadının namusunu kontrol etmesi ve namus adı altında kadın özgürlüğünün sınırlandırılması konuları kadının namusunu koruması halinde onun sözel ya da fiziksel olarak cezalandırılması ile oldukça ilişkili bulunmuştur.

Tartışma

Bu makalenin amacı kadın namusuna ve namus

adına kadına karşı uygulanan şiddete ilişkin tutumların ölçülebileceği iki ayrı araç geliştirmektir. NTÖ için 37 maddelik bir madde havuzu, NKUŞTÖ için ise 30 maddelik bir madde havuzu hazırlanmıştır. Bu iki madde havuzu birlikte katılımcılara verilmiştir. Daha sonra her iki ölçek için ayrı istatistiksel analizler yapılmış ve her iki ölçeğin de geçerlik ve güvenirliliğinin yeterli düzeyde olduğu bulunmuştur. Analizler sonucunda her iki ölçekte 14 madde bulunmasına karar verilmiştir.

Namusa İlişkin Tutumlar Ölçeği (NTÖ)

İlk olarak, NTÖ'nün geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları incelenecek olursa, NTÖ'nün yapı ve kapsam geçerliliğini incelemek amacı ile yapılan faktör analizi sonucunda tek faktörlü yapının toplam varyasyonun % 56.53'ünün açıkladığı bulunmuştur. Tablo 1'de görüldüğü gibi bu ölçeğin her bir maddesi için faktör yükleri yeterli düzeydedir. Yapılan bu faktör analizi gözlenen maddelerin altta yatan yapıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. NTÖ'nün açıklayıcı faktör analizi sonuçlarının gösterdiği tek faktör yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi de destekleyici sonuç vermiştir. Bu bilgiler hem yapı hem de kapsam geçerliği hakkında bir gösterge olarak ele alınmıştır. Buna ek olarak, elde edilen madde-toplam katsayıları söz konusu ölçülen yapının öngörüldüğü gibi homojen olduğunu kanıtlamaktadır ve geçerliğinin olduğuna işaret etmektedir (Erkuş, 2003).

Geçerliliği daha ayrıntılı test etmek için gruplar arası ayrışma yöntemi kullanılarak cinsiyet farkı incelenmiştir. Bulgular kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha düşük puanlar aldığını göstermiştir. Buna göre, kadın katılımcılar erkeklere oranla namusun sadece bakirelikle eşleştirilmesine, ailenin kadının namusunu kontrol etmesine daha fazla karşı çıkıp, namusun kadın özgürlüğünü sınırladığını belirtmişlerdir. Bu bulgular da kadınların evlilik öncesi cinselliği yaşamasına ilişkin tutumlar konusuyla tutarlı olarak (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003) kadın katılımcıların namusun kadının cinsel davranışları ile bağdaştırılmasına erkek katılımcılara göre daha olumsuz tutum sergilediklerini göstermiştir. Bu bulgudan anlaşıldığı üzere yeni geliştirilen NTÖ bilinen grupların ayrışması açısından literatüre uygun bulgular vererek geçerliğinin olduğunu ispatlama yönünde olumlu sonuçlar vermiştir. Ayrıca, NTÖ'nün geçerliliği hakkında diğer olumlu bir destekte NTÖ ile Sakallı-Uğurlu ve Glick (2003) tarafından kullanılan Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği arasında hesaplanan korelasyon sonuçlarından gelmiştir. Kadınların evlilik öncesi cinselliği yaşamaması gerektiği ile namusun kadının cinsel davranışları ile bağdaştırılması arasındaki pozitif bir ilişki bulunmuştur. Benzer tutumları ölçen bu araçlara katılımcıların

tepkilerinin benzer olduğu görülmüştür.

NTÖ'nün iç tutarlık Cronbach Alfa katsayısı ile irdelenmiş ve .94 olarak bulunmuştur. Birbiriyle yüksek ilişki gösteren maddelerden oluşan ölçeklerin Cronbach alfa katsayısı yüksek olmaktadır. George ve Mallery (2003), Cronbach alfa değerlerinin .90 ve üstü çıkmasını oldukça iyi olarak değerlendirmektedir. Bu bilgiye göre, NTÖ'nün iç tutarlığı açısından mükemmel bir değere sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, madde-toplam korelasyonları madde benzerliklerini verdiği için güvenilirlik hakkında da destekleyici bir bilgi sağlamıştır. NTÖ'nün test tekrar test güvenilirliğini göstermemesi anlamını taşımaktadır. Daha sonraki çalışmalarda bu eksikliğin giderilmesi gerekmektedir.

Tüm bu geçerlik ve güvenilirlik bilgilerine ek olarak yeni geliştirilen NTÖ'de 8 olumlu, 6 olumsuz (ters yönlü) madde yer almaktadır. Maddelerin bu dağılımı Likert tipi ölçeklerde olumlu-olumsuz madde dengesinin olması gerektiği (Likert, 1932) kuralını yerine getirmektedir. Bu açıdan NTÖ'nün dengeli bir yapı sağlaması ölçek için olumlu bir sonuçtur.

Namus adına Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği (NKUŞTÖ)

NKUŞTÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları incelendiğinde de benzer sonuçlar bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonuçları NKUŞTÖ'nün tek faktör yapısı ile yapı ve kapsam geçerliğinin olduğunu göstermiştir. Tablo 2'de görüldüğü üzere bu faktörün yükleri istenen düzeydedir. Yapılan bu faktör analizi gözlenen maddelerin alta yatan yapıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. NKUŞTÖ'nün açıklayıcı faktör analizi sonuçlarının gösterdiği tek faktör yapısını doğrulayıcı faktör analizinin sonucu desteklemiştir. Madde-toplam korelasyonları da her bir maddenin testin tümünün ölçtüğü özelliği ölçtüğünü göstermiştir. Bu bilgiler hem yapı hem de kapsam geçerliği hakkında bir gösterge olarak ele alınmıştır.

NKUŞTÖ'nün geçerliğini daha ayrıntılı olarak incelemek için bakılan cinsiyet farkı sonuçlarına göre de kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre daha düşük puanlar almışlardır. Buna göre, kadın katılımcılar namus uğruna kadına uygulanan sözel ya da fiziksel şiddete daha olumsuz yaklaşmışlar ve kadınların namus adına cezalandırılmasına ve öldürülmesine daha fazla karşı çıkmışlardır. Bu cinsiyet farklılığı daha önceki bir çalışmada bulunan evlilikte kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumlar ile tutarlıdır (Sakallı, 2001). Daha önce Türkiye'de yapılan çalışmalarla (örn., Sakallı, 2001; Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003) tutarlı olarak bilenen gruplar karşılaştırması için NKUŞTÖ kullanılarak yapılan analizin beklenen yönde bir sonuç vermesi bu ölçeğin geçerliği hakkında olumlu ve destek-

leyici bir bilgi vermiştir. Ayrıca, NKUŞTÖ ile Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Giren Kadınlara İlişkin Tutumlar Ölçeği (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınların evlilik öncesi cinsel ilişkiye girmemesi gerektiğini düşünme ile namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin olumlu tutumlar arasında pozitif bir korelasyon olması NKUŞTÖ'nün geçerliğine katkı sağlamıştır.

NKUŞTÖ'nün iç tutarlığı sadece Cronbach Alfa katsayısı ile irdelenmiştir. .91 olarak bulunan bu değer ölçeğin oldukça yüksek iç tutarlık güvenilirliğine sahip olduğu bilgisini sağlamıştır. NKUŞTÖ'nün test tekrar test güvenilirliğinin yapılmaması bir eksiklik olarak kalmıştır. Bu ölçek için test tekrar testin yapılarak zamanda tutarlığın gösterilmesi gerekmektedir.

NKUŞTÖ de Likert tipi ölçeklerde olumlu-olumsuz maddelerin dengeli olması gerekliliğini (Likert, 1932) yerine getirmiştir. Tablo 2'de görüldüğü gibi 7 olumlu (namus adına kadına uygulanan şiddete olumlu tutum) ve 7 olumsuz (ters yönlü-namus adına kadına uygulanan şiddete olumsuz tutum) madde bulunmaktadır. Bu NKUŞTÖ için olumlu bir sonuç olarak kabul edilmiştir.

Sonuç

Bu araştırma ile Türkiye'deki öğrenci örneklemini kullanarak geliştirilen NTÖ ve NKUŞÖ'nün geçerlik ve güvenilirliğini destekleyen bulgular bulunmuştur. Böylece bu çalışma ile Türkiye'de namus konusunda çalışmak isteyen araştırmacıların kullanabileceği iki farklı ölçek geliştirilmiştir. Bulgular yeni geliştirilen bu iki ölçek arasında yüksek bir korelasyon olduğunu göstermiştir. Bu yüksek korelasyon katsayısı namusun algılanışı ve namus adına kadına uygulanan şiddetin benzer içerikteki konuları kapsadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, daha önceki çalışmalarla tutarlı olarak (Türkiye'de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri, 2005; UNDP, 2005), namusun kadının bakireliği ile eşleştirilmesi, ailenin kadının namusunu kontrol etmesi ve namus adı altında kadın özgürlüğünün sınırlandırılması konuları kadının namusunu koruması halinde onun sözel ya da fiziksel olarak cezalandırılması ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgular ışığında bu iki ölçeğin öğrenci örneklemelerinde uygulanmasında bir sorun yaşanmayacağı söylenebilir. Aslında gruplar arası ayrışma yöntemi aşamasında hesaplanan ortalamalar incelendiğinde, kadın ve erkek öğrenci örnekleminin namusa ilişkin tutumlarının ve namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumlarının oldukça düşük değerleri yansıttığı görülmektedir. Bu bulgular daha önceki çalışmalarla tutarlı olarak (Erkmen, Dilbaz, Seber, Kaptanoğlu ve Tekin, 1990; Sakallı, Karakurt ve Uğurlu, 2001; Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003; Ulu

ve Uğurlu, 1999) üniversite öğrencilerinin kadınların özgürlüğünü destekleyici tutumlar sergileme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ancak bu düşük ortalamalar sosyal istenirlik etkisiyle ortaya çıkıyor olabilir. Bu araştırmada sosyal istenirlik ölçülmediği için bu etkiyi araştırmak mümkün olmamıştır. Gelecekte yapılacak çalışmaların bu etkiyi incelemesinde fayda vardır. Öğrenci olmayan örneklerde uygulandığında bu ortalamalarda artış gözlenebileceği düşünülmektedir çünkü maddeler yazılırken yararlanılan ve öğrenci olmayan örneklerle yapılan betimsel araştırmaların sonuçları bu yöndedir (Sır, 2005; UNDP, 2005). Buna rağmen, bu ölçeklerin öğrenci dışındaki örneklerde kullanılarak geçerliğinin ve güvenilirliğinin test edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Arın, C. (2001). Femicide in the name of honor in Turkey. *Violence Against Women*, 7(7), 821-825.
- Ergil, D. (1980). *Türkiye'de terör ve şiddet*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Erkmen, H., Dilbaz, N., Seber, G., Kaptanoğlu, C. ve Tekin, D. (1990). Sexual attitudes of Turkish university students. *Journal of Sex Education and Therapy*, 16, 251-261.
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri üzerine yazılar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- George, D. ve Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 update* (4. Baskı). Boston: Allyn & Bacon.
- Hasan, M. (2003). The politics of honor: Patriarchy, the state and the murder of women in the name of family honor. N. Hannah, (Ed.), *Israeli family and community: Women's time* içinde (1-36). London: Valentine Mitchell.
- Kline, P. (2000). *Handbook of psychological testing* (2. baskı). London: Routledge.
- Kandemir, A. (2000). *Treatment of women in law: Honor crimes*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Middle East Technical University, Ankara-Turkey.
- Koçtürk, T. (1992). *A matter of honor: Experience of Turkish women immigrants*. London: Atlantic Highlands.
- Likert, R. (1932). The method of constructing an attitude scale. M. Fishbein, (Ed.), *Reading in attitude theory and measurement*. New York: John Willey & Sons, Inc.
- Okuy, G. (2007). *Women victimization: In the case of family honor in Turkey*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara-Türkiye.
- Pallant, J. (2006). *SPSS survival manual* (2. baskı). Buckingham, UK: Open University.
- Pina-Cabral, J. (1989). The Mediterranean as a category of regional comparison: A critical view. *Current Anthropology*, 30(3), 399-406.
- Sakallı, N. (2001). Beliefs about wife beating among Turkish college students: The effects of patriarchy, sexism, and sex differences. *Sex Roles*, 44, 599-610.
- Sakallı-Uğurlu, N. ve Glick, P. (2003) Ambivalent sexism and attitudes toward women who engage in premarital sex in Turkey. *Journal of Sex Research*, 40(3), 296-302.
- Sakallı-Uğurlu, N. ve Ulu, S. (2003). Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6, 53-65.
- Sakallı, N., Karakurt, G. ve Uğurlu, O. (2001). Evlilik öncesi yaşanan cinsel ilişkiye ve kadınların evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunmasına karşı tutumlar. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları*, 22, 15-29.
- Sev'er, A. ve Yurdakul, G. (2001). Culture of honor, culture of change: A feminist analysis of honor killings in Turkey. *Violence Against Women*, 7(9), 964-998.
- Sır, A. (2005). *Namus cinayetleri anketi*. Dicle Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Tezbaşaran, A. A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Tezcan, M. (1999). Ülkemizde aile içi töre ya da namus cinayetleri. *T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü* içinde (21-27). Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Ulu, S. ve Uğurlu, O. (1999). ODTÜ öğrencilerinin ilk cinsel ilişkileri: Betimsel bir çalışma. *Katarsis*, 1, 8-9.
- UNDP (2005). *Türkiye'deki namus cinayetlerinin dinamikleri*. Population Association, UNFPA.
- UNFPA için referans: http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=5101
- Vargün, B. (2002). *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi öğrencileri arasında bir kültür değeri olarak bekaret kavramının sosyal antropolojik açıdan incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara-Türkiye.

Summary

The Development of Attitudes toward Honor Scale and Attitudes toward Violence against Women for Protecting Honor Scale with a Student Sample

Ruşen Işık

Middle East Technical University

Nuray Sakallı-Uğurlu

Middle East Technical University

Honor which plays a vital role in the Turkish community (Ergil, 1980; Koçtürk, 1992; Sev'er & Yurdakul, 2001) can be a reason of living for some people and can lead some of them to show aggressive behaviors like honor killings to protect its purity. The important social issues have been studied in several fields like anthropology, (e.g., Pina-Cabral, 1989), sociology (e.g., Okyay, 2007) and gender studies (e.g., Kandemir, 2000), but researchers from social psychology area have not yet focused on these issues empirically. The aim of this article is to develop two separate scales measuring attitudes toward women honor and attitudes toward violence against women in the name protecting honor in Turkey so that the social psychologists who are interested in honor issues may have valid and reliable scales to use in their studies.

In general, honor involves moral integrity and is related to a family's or individual's social reputation. However, in honor cultures like Turkey, honor is generally viewed as women's sexual purity and sexual behaviors (e.g., Tezcan, 1999), including variety of inhibited behaviors such as premarital or extra marital sexual intercourse, kissing, flirting, holding hands of a man, and requesting a song on the radio for a man etc. (Arın, 2001). Therefore, women in the honor cultures have to control many of their behaviors in such a way that they reflect not only their sexual purity but also the honor of their families (Koçtürk, 1992; Dynamics of Honor Killings in Turkey, 2005; Tezcan, 1999). In addition to that, men are held responsible for taking care of women's honor to protect both women and themselves from the shame they may feel because of possible dishonor.

Besides attitudes toward honor, the purpose of the study is to focus on attitudes toward violence against women in the name of honor since there is a common

sense suggesting that when a woman misbehaves and breaks the traditional rules of "honor", she should be punished somehow. The punishment can vary from verbal to physical violence, generally, honor killings (UNDP, 2005). According to a research conducted by United Nations Population Fund, every year more than five thousand women are killed in the world for honor related reasons (UNFPA, 2000). In Turkey, according to a report of General Directorate of Security, 1091 customary and honor killings cases were registered ("General Directorate of Security", n.d.).

Unlike other social sciences, the issues of violence against women for protecting honor have not empirically examined in social psychology, although there are few studies on attitudes toward women's premarital sex (e.g., Sakallı-Uğurlu & Glick, 2003) and attitudes toward domestic violence (e.g., Sakallı, 2001; Sakallı-Uğurlu & Ulu, 2003). In addition, even though few researchers have suggested that tolerance for women's experiencing sexual relation before marriage has increased (Erkmen, Dilbaz, Seber, Kaptanoğlu & Tekin, 1990; Sakallı, Karakurt & Uğurlu, 2001), Sakallı-Uğurlu & Glick (2003) demonstrated that male participants had more negative attitudes toward premarital sex of women than female participants. In this study, the mean score of male participants' willingness to marry a virgin was 3.10 on a 6 point scale. The results might suggest that women's honor remain still related to sexuality in Turkey, and women's dishonorable behaviors are punished somehow. Consequently, attitudes toward violence against women in the name of honor should be examined empirically by the researchers.

In short, after examining the literature on honor in Turkey, it was seen that there is a need to study social psychological dynamics of honor and honor related

violence in Turkey, and to develop scales measuring the issues. Therefore, the aim of this article is to develop two separate scales measuring attitudes toward honor and attitudes toward violence against women for protecting honor.

Method

Participants and Procedure

Three hundred fifty one college students (180 female, 166 male and 5 not mentioned) from Ankara University, Gazi University and Middle East Technical University participated in the study. The mean age of the participants was 21.30 years ($SD = 2.36$). Participants completed the scales in classroom and within the campus and were given a course credit for their participation.

Instruments

Attitudes toward Honor Scale (AHS). The 37-item pool was formed by considering the topics like the relation of honor with virginity and extra-marital sex, restriction of women's freedom, the relation of women's honor with men's, relating virginity with women, protection of women's honor by male relatives, and the relation of honor with social structure. The researchers worked on all the items with respect to sentence smoothness, integrity of meaning, avoidance of double-barreled item, the number of negative-positive items and the validity of the scope. Some sample items are "In my opinion, virginity is not the sign of a woman's honor (reverse item)," "I believe that families should protect their women's honor in order not to feel shame in the eyes of the society," and "I think the honor of a woman should be protected by her family." As a result of the analyses conducted with the data collected using the 37 items, it was decided to have the AHS with 14 items.

Participants were asked to indicate their degree of agreement or disagreement with the each statement on a 6-point Likert type of scale (1 = strongly disagree; 6 = strongly agree). Higher scores indicated positive attitudes toward honor in Turkey suggesting that honor is associated with women's sexuality that family members can control women's behavior, and that women's honor is related to men's honor.

Attitudes toward Violence against Women for Protecting Honor Scale (AVWPHS). The 30 item-pool covering issues like attitudes toward verbal and/or physical violence in the name of protecting honor, rightfulness of honor killings, and attitudes toward punishment of women for preservation of social order were formed by considering previous studies on honor relevant violence against women. The written items were controlled and modified depending on several rules

like single-meaningness, content integrity, sentence smoothness-length, avoidance of double-barreled questions, and number of negative-positive items. Some sample items are "I believe that women violating the social rules should be punished to protect the social order," "I am against the murdering of women for honor (reverse item)," and "No matter what the case is, a woman who couldn't protect her honor should be condemned." As a result of the analyses conducted with the data collected using these 30 items it was decided to have AVWPHS with 14 items.

Participants were asked to indicate their degree of agreement or disagreement with the each statement on a 6-point Likert type of scale (1 = strongly disagree; 6 = strongly agree). Higher scores indicated positive attitudes toward honor related violence against women.

Attitudes toward Women who Engage in Premarital Sex Scale (Sakallı-Uğurlu & Glick, 2003). The scale measures people's attitudes toward women who have premarital sex. The internal consistency of the scale was .97.

Participants were asked to indicate their degree of agreement or disagreement with the each statement on a 6-point Likert type of scale (1 = strongly disagree; 6 = strongly agree). Higher scores indicated negative attitudes toward women who engaged in premarital sex.

Results

Reliability and Validity of Attitudes toward Honor Scale (AHS)

Item-Total Correlations. Correlations between items and factor total ranged from .59 to .80 providing support for the AHS.

Factor Structure. Exploratory factor analysis was performed on the 37-item scale. The single factor solution including 14 items accounted for 56.53 % of the total variance (eigenvalue = 7.91), showing that one-factor solution could explain attitudes toward honor. Factor loadings ranged from .65 to .84. There were 6 reverse items.

Confirmatory Factor Analysis. This analysis was performed using LISREL 8.30. When two item couples' errors were covaried, support for the model was obtained [$\chi^2(75, N = 351) = 273.61, p < .001, RMSEA = .087, GFI = .90, AGFI = .859, CFI = .937, NNFI = .923$]. Item loadings were between .30 and .62.

The Relationship between AHS and Attitudes toward Women Engaging in Pre-marital Sex Scale. In order to test construct validity of AHS, attitudes toward women engaging in pre-marital sex scale (Sakallı-Uğurlu & Glick, 2003) was also given to the participants. A positive correlation between these two

scales ($r = .85, p < .01$) provided support for validity of AHS.

Gender Difference. The results of ANCOVA demonstrated that female participants ($M = 1.99, SD = .92$) scored lower on AHS than did male participants ($M = 3.02, SD = 1.30; F_{1,345} = 48.11, \eta^2 = .12, p < .001$).

Internal Consistency. Cronbach Alfa was .94, showing a perfect internal consistency of AHS.

Reliability and Validity of Attitudes toward Violence against Women for Protecting Honor Scale (AVWPHS)

Item-Total Correlations. Correlations between items and factor total were between .54 and .70, providing support for the homogeneity of AVWPHS.

Factor Structure. Exploratory factor analysis with varimax rotation was performed and the analysis yielded one-factor solution, including 14 items. The single factor explained 47.45 % of the total variance. Factor loadings ranged from .60 to .75. There were 7 reverse items in the final scale.

Confirmatory Factor Analysis. In order to confirm one-factor structure of AVWPHS, a confirmatory factor analysis was performed using LISREL 8.30. When two item couples' errors were covaried in line with suggestion of modification indexes it was observed that fit index values provided support for the model [$\chi^2(75, N = 351) = 332.99, p < .001, RMSEA = .10, GFI = .88, AGFI = .83, CFI = .96, NNFI = .95$]. Item loadings were between .56 and .73.

The Relationship between AVWPHS and Attitudes toward Women Engaging in Pre-marital Sex Scale.

In order to test validity of the scale, the correlation between AVWPHS and attitudes toward women engaging in pre-marital sex scale (Sakallı-Uğurlu & Glick, 2003) was examined. There was a significant positive correlation between these two scales ($r = .59, p < .01$), showing that the constructs are similar to each other.

Gender Difference. The results of ANCOVA demonstrated that female participants ($M = 1.38, SD = .51$) scored lower on AVWPHS than did male participants ($M = 2.01, SD = 1.00; F_{1,343} = 31.65, \eta^2 = .09, p < .001$).

Internal Consistency. Cronbach Alfa was .91, presenting a perfect value for internal consistency of AVWPHS.

The Relationship between AHS and AVWPHS.

The correlation coefficient between these two newly developed scales was .73. The association suggested that attitudes toward honor (including relating honor with women's sexual purity and control of family on women's "honor") are strongly related to verbal or physical punishment of women in the name of protecting honor.

Discussion

The aim of the study was to develop two separate scales measuring (1) attitudes toward honor and (2) attitudes toward violence against women for protecting honor with a Turkish sample.

With regard to validity testing, exploratory and confirmatory factor analyses and item-total analyses were performed for AHS and AVWPHS. The results provided support for the structures of these scales. Additionally, positive correlations between Attitudes toward Women Engaging in Pre-marital Sex Scale and the newly developed scales showed the construct validity of AHS and AVWPHS. There was a gender difference for both scales, suggesting that female participants scored lower on both AHS and AVWPHS than did male participants, suggesting that female participants are more likely to be against the current honor and honor killings issues in Turkey. All these findings suggested that AHS and AVWPHS have a good validity.

With regard to reliability test, Cronbach's alphas were .94 and .91 for AHS and AVWPHS, respectively. The results suggested perfect internal consistencies for the scales.

Lastly, AHS and AVWPHS was positively correlated, demonstrating that people who support the women honor issues as it is in Turkey also support verbal or physical punishment of women in the name of protecting honor.

In short, the validity and reliability tests conducted for both AHS and AVWPHS showed that both scales have sufficient validity and reliability values. The results, in general, suggested that the scales can be used to measure attitudes toward honor and honor related violence against women in a student sample. For a non-student sample, however, the validity and reliability of the scales should be investigated.